

Հրատարակի յամեն Հա-
տի որ՝ ըստ հոր հաւատքի՝
արեւմտեան Ա. Խուլի 34²
Բաժին Ժողովրդեային 300

ՌԵՍՏՈՐԱՆ ԵՄԵՆ ԶԵՐԿ ԵՐԶՈՒԿ

Ամենայն ուղղային հրա-
տարակութեանը ձգի օր-
դին :
Առանձին օրդի ապեց-
մունք 2 անոց առ անոց

Վ Ի Պ Ե Յ Ի Ր

Ե Ր Ե Ր Ե Տ Ե Ե Ն Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ե Ն

Վ Ե Լ Կ Ե Թ Ե Ն, Բ Ե Ր Բ Ե Ր Ե Ն Ի Բ Ե Ն Ե Ր Ե Ր Ե Ն Կ Ե Ն Ե Լ Ե Ե Ն

ՀԱՏ Ե Թ Ե 127 Կ Ե Լ Կ Ե Թ Ե 1848 Յանվար 15

Ք Ե Գ Ե Բ Ե Կ Ե Ն Բ

Կ Ե Լ Կ Ե Թ Ե

Մ Ե Ր Գ Ե Ս Ի Ր Ե Կ Ե Ն
Ն Ե Մ Ե Ր Ե Ն

ՓՈԹԵ ԵՆ ՊԵՏԻ ՄԱՐԿԱՐԻՆ
ՐՍՏԱԾՈՅ—Քամեկեթեքորդ տա-
րեկան Հարցաքննութիւն աշակերտաց
Ազգային Հաստատութեան ոյսորիկ՝
Հանդիսացաւ ՚ի տամեկերորդում ամ-
սոյս առաջի Արժանապատիւ Տեառն
Յովհաննու Խաչիկեան Աւագերիցաւ
մերց և Արքայան եղբարց նորա՝ Տէր
Բարսէի Գալստեանեան, Տէր Մար-
տիրոսի Տէր Յովակիմեան, և Տէր
Յակոբայ Տէր Հայրապետեան Գե-
րապատիւ Գալստա Գ.Փի, և բազ-
մաթեան Մերադիի և այլադգի պա-
տուէի Պարոնաց և Տիկնաց, Նախ
առաջին սիրաւ Անդղիարէն ուսմանցն

Հարց ՚ի պէտքէս շառաւիղս որդի
դուդիսութեանց և բաւարարական
պատասխանի առեալ մանկանց՝ որո-
շեցաւ առաջին տիկնայ պատին վասն
Յովհաննիսի Գեորգեան՝ առաջիկայ
աշակերտի այնք գալու թեան և այլ
Մէլքում Սիւրբաւան Արքանեանց
դրնդէն առաքիկեաց արժանաւոր-
ութեան ընկերին, մինչև պարտաւորե-
ցաւ Գալստա Գ.Փի ունիլ վերա-
տին քաւանձինն Հարցաքննութեան
յորում թէպէտե փոքու՝ տակաւին
դեռ յառաջագէտ Հանդիսացաւ Յով-
հաննիս և արժանացաւ ոսկի պա-
հին և Արիս յորդորական եր ՚ի մասին
այսորիկ տապեալն Գալստա Գ.Փիի
այլ առաւելապէս ՚ի դէմն ճնոցաց և
պաշտպանաց աշակերտացն՝ վասն բա-
ւական մամանակ որպէսյ ուսմանց
որդեկաց իւրեանց և Օր բանայր և

† Սեղ աւելի սիրելի լինէր տեսնել զայն եւ ՚ի
նմա՝ յնմացս ուսմանն՝ քան թէ քննութեան զնոյ
իմե մեք եմք՝ որ կարող եմք յարգ դնել միշտ
հատարակութեանն և :

առաջի դեկր նոյա զԱղ շայոյ՝ իբրեւ
նախապատիւ ի մէջ աղպայ Առիոյ ,
զովէր զնախնի մեծապատու թիւն ար-
քայից՝ եոյա՝ որ միաբանութեամբ եկեթ
կազմուրեալ . Կարովէր զանկու մե նո-
բաւ զուսումն մի միայն սուեալ պատ-
ճառ վերանորոգութեանն և վերադա-
տուութեան միանկամոյն , Ամենքին
հաճ և հաւան զսոսն յայնմիկ :

Աստ սկսու շայեհական ուսմանն
հարցուիորձ ի Պարոն Մերթօրայ
Պ. Թաղեղեանց՝ որպէս և յանցե-
լումն : Մանկանք մի զմեզ խնդա-
խնցին ի վերելք դիտութեանց և ան-
հնարին լինէր առանց ճիշդ և կանո-
նաւոր միջոցի դասեւել զստոյգ Կե-
րպանցութիւն միայ ի միւսայն , Ստոի
Քննիչ նոյա հանդերձ Սրբախրոն Տէր
Մարտիրոսիւ Տէր Յովակիմեան և
միւս յայով անձամբ՝ որոշեալ միայն
զերեմին ի կատարելագործեմն՝ եւ ու-
րոյն ի նոյնմէ՝ սուլ :

Մից յոգնականի բազում հզակեան բացայայտէս :

Վրեցին ըստ կանոնիս երեքին ևս .
այլ Մէլքոնայ Սիքստեան Սարգու-
նեանց , և Բարսեղ Սեփանսեան՝ այլ-
քան հաւատար գտան իբրեւ , մինչեւ
զուգահէս սեփեան հոգեւ տեղի տալ ,
Եթէ չլինէր ինչ սակա առաւելու-
թեան յեղհանուր տեղեկութեանց
Մէլքոնայ՝ առ որ պատշաճեցու-
ցանէին քնա հասանն և բարեւք կեն-
ցողաժարութիւն նորա , ապաքէն
Բարսեղ տանէր զմրցանակն : Այլ
պատկեցաւ նա ոսկի սնակաւն , որպէս և
երեք անգամ աւելի սակարան յորդո-
րանս ք հետան Յովհաննու Խաչեկեան
Երթանապատիւ Լուսք երկու մերում
որ տրգարե մեծ որոր զյարգ շայ-
րինի առաջնաւորութեան՝ քան զոր
կարէին հանք և հայանք աշխուհիս ,
Եւրեպէս և Հիւսիսայեւրոպէս յայլ և

յայլ ոստա դիտու թեանց՝ այլեւայլ
տրժանաւոր դրեաւորք :

Այլ վերելի և աստանոր , զի եր-
կաքին սակի անակքն խոտացեալ և
պատրաստաւք էին յԱղդասէր Պա-
րմանցին՝ ի Օ հրապոյց Ս. Սանու-
կեանց՝ վասն Անգ վեական , և ի Վաս-
պարայ Ս. Վասպարեանց՝ վասն շայե-
րէնիս որոց շնորհաց երախտագէտ է ճշ
միայն Սարգսախրական Շինարանն ,
այլ զրեթէ բոլոր Հասարակութիւն
մեր ի Կաթիւմա :

Յուսարտ պարգեւ արաշխութեանցն
յոսն յարեաւ վերստին Պարոն Կա-
րսեկա Վրեգորեան Սեփանց , և ըզ-
մեծ իմն վեհութիւն յանձն զերթմ-
սաաց , «Տիկնայք և Պարմայք , յան-
ցեալ տարի տաացի , և ահա կատա-
րեցաւ : Օ արդիս ևս շնորհ ունիմա-
սել , զի ազնիւ Պարոն Երզար Յ. Լե-
ղարեան՝ վասն շայերէնիս , և Լեղիւ
Պարոն Մէլքոնայ Վասպարեան վասն
Անգղեարէն յասաջակ՝ տշակերտայ՝
պատրաստելոց են զմի մի սակի մեզալ
յասաջիկայ հարցաքննութեան :

Այս առեալ բազմակիսին Սար-
ժապետայ՝ մանուանդ թէ և կարգա-
գրի նոցուն՝ Պարոն Յովհաննիս Լե-
ղարեան՝ զշնորհակալութիւն վասն ան-
ձանձիր մշակութեանցն՝ երին :

Օ անցն հարեանցի միայն՝
զրեւ կարացաք վասն իջից Աղգասի-
րիս , բայց եթէ զուրեցի շատախոց
ստանանցն ի թիւ արկանել կամեաք ,
աշխարհ ամենայն գիտէ , որ տեղին
բաւական չէ լինել :

— Գերատառիւ Պարոն և Տիկն Յով-
սեփ Եղարէզ հանդերձ Օրիօցդաւն
Հախիսիմէ-Կնիս-Մարեկո՝ զստերք
իւրեանց , նախ հազարդեալ Սարմոյ
և Լեւոն Տեառն ի սարք Եկեղե-

ցոռ մեբում՝ ապա՝ երկն էկաւ շո-
գնեալով՝ ի Սոսլին, որտեղ աւ-
զատիստութեան, Սոսլի և յոյսս
անցս և դարձ մտղութեմը նոցա յՍո-
սուճ ոչ:

— Աշմարիտ մարդասէր ոմն՝ ար-
ժանաւար պարդէն իմն խոստացաւ՝ Ո-
րոց Կուսն գործեացին Տնուցանել մարք-
յալչխարհ՝ տառնց երկանց Տնեղեան ,
թէ օգաշնչաւ թեամբ և թէ մնամբաւ-
թեամբ կամ՝ աղօթելով : Առաջնն
յիբիւց աստի գտեզի կտաւ ի վերջ
նաւ՝ ամսնան Ղահկաժբերի՝ ի Հի-
ւանդանոցին՝ որ ասեցի Աեմորանին
Աշփուլթեան , և պարդեն ընկալեալ և
բաշխեցաւ յոգուս ասացեալ ձեռնա-
բանին : Սոս արա վարդապետ քժըշ-
կաւ թեան Հասարաոռութեանն՝ ունի դէ՛
հանդամանս անդից տյաորիկ :

1-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-

— Պէլիտո որ օգնական Պէլիտանի տեսնեալք պրին Քանդապայ ընդ ծանր կասկածանքք Հատարակաց կայ ներկայ, ասի թէ : անբար իմն դաւաճանու թիւն 'ի յայտ եկեալ՝ Հատարաէք ըզբարն առմն Հոսեօյ քանի աւուրքք յառաջ՝ դոր խնայեցոյք Հրատարակի վասն առաւելի եւ օտուղս թեան : Զէ զորմանք, թէ փոթ թով 'ի քնին եկեցի : բանն : Բայց տաւել բարւար լինիք եթէ առ Հատարակ ամենայն պաշտօնեայք Հատարակաց գործառնութեան նմին նման 'ի քննութիւն մը տանկին :

149LF-5-64

— ԿՐՏԱԿ ԿԱՐԵԱՅ, ԿՈՐ ՉԱԿ ԱՐ-
ՏԱՍՈՒԱՅ—Այնինչ Հին աւուրց գոր-
ծատուիք մայրաքաղաքիս և երկրո-
ղոյն և զբարբ լոյս՝ ՚ի դաւնութենէ
ժամանակիս՝ յոյ ի ապատան Հեճկն,
ԿԱԿԱԹԱ ՕՔՋԱՐ անուն յորդիք՝
յայնչէ օգադակաւ ՚ի լըս ընծայեցաւ

կէս շաբաթական տպագրութեամբ
Պարոնաց Սանգրոսի և Կոնստյ Ընդ-
գլխացւոյ : Յուսամբ ետմեկի իցէ մա-
նուիր և ասպիցիւր քանդի առողջ ե-
րէի զիմօք և ընդ ծնանէն իսկայն
զմեմեկն 'ի թանաք միջոտեալ օտ-
րաւ ի բերաւ անդր՝ փոխանակ կտմէն
Վարդաք էր՝ իմէ սուրհանդակ կօչէր
որ կարաց զճանապարհ իմն ամսոյ՝
յիօթնուժ և եթ ճատանել և Կաւցե-
երկեանն ծնողք յայդ անուն կոչել,
զի մի գէտ 'ի վախճան իւր յաւէա-
մագլման ընթանալու :

RECORDED

Թահման Միջոց եղբայր Նորին
Արեգակնաբանը Մեծածեան Պար-
ոյի մարզպան Արքայապետին և Ա-
ստվածաբան խորհրդի Գլխավոր Բնույթ
որդի Նորին մարզպան Խորհրդանի ,
մասնակցությամբ եղբայր Եսայի Եսայի
Սարգսյանի և Սարգսյանի ղեկավարությամբ
կազմակերպված խորհրդային խորհրդի
կազմակերպության և խորհրդային խորհրդի

Իստորով Իսան մեծ՝ քաջն հայկա-
ղունի, կարգի հրամանատար արքունի
ղօրաց, և յառաջ խաղաց քառասուն
հինգար զորօք և բառասուն թ' սգուն-
թօք 'ի Վառդան: Ընդ տեսիլ թ' ս-
կային զառաջիւր եղեալ զօրաց ապրա-
տամբին Ասաղուղովոյ՝ դան յարին
'ի կողմն արքունի, և Իստորով Իսան
Սեծ՝ ձեռ բախալ արաբեալ զիշխանն
ախրադրու՝ բերէ կալանաւոր թ' թ' հա-
րան:

Օղտարնացեալ (Թ)աթաւարին ընդ
սնարին աշտ յայնժամ թիւն՝ միտէ
գլխարդով Իսան միւսանցամ ընդդէմ
Բաճմանայ : աստով նմա քմարդար-
նութիւն համարէն Ետրդտատանին :
Ոչ հասեալ նորա դեռ 'ի Սուրմա-
նիս' հատանեն առ նա աւեաիք մա-

Հոռան Բազման Ս'իրզայի, և նա առանց ընդդիմութեան ժամանեալ 'ի Ղաթբէժ' աւելի զգաճ մարդգանուածեան աշխարհին: Օ որ վարեացէ ընդ երկար իշխանութեամբ 'ի միթիթարութիւն բնակչաց երկրին' Լճն:

— Ս'իրզա Ղաթգին Խոն Հայ' արբունի հրովարտակաւ կարգեցու մարդգան Լսորահանայ, թէ օրէսն 'ի բաղաճացեաց ոմանք դժկամակ էին:

— Սարթիթի Սուրբյան Խոն Հայ' դեռ 'ի Սուզա սղասէ հրովարտակի 'Երբն Լսորահանայի Ս'եծութեան Պարսից' վան վերադարձութեան իշխանութեան իւրաց' 'ի վերայ' Լճաւտանի:

— Բարձր արժանապատիւ Լսառւածատուր վարդապետ 'սոր Սուզայեցի զսղաս Հայրենասիրութեան մեծ արարելայ 'ի Ղաթն Պարսից' ընկալաւ զբարձրագոյն հրովարտակի 'Երբն Լսորահանայի' Ս'եծութեան, ոչ եթէ յազատութիւն տարագոյ Հարկաց և Հասկից 'ի հողերաց վանից Լսնասիրակի 'ի 'Սոր Սուզա, այլ և 'ի սրահանջ աւեցեւոյն յանցեալ ամի, և վերադարձաւ ի տարժանօք 'ի Սուզա ընդ Պարսն Ղաթգայ Սարգանիտեան:

Հոսամբ, զի և կառավարութիւն վանայն Լսնասիրակի' եթէ ոչ 'ի արիւտուր անդին վաստակոց նորա' դէթ 'ի քաջութեան թիւն այլ ևս նոյնաչափ աշխատանայ, թէ իւր' և թէ միաբանակից եղբարն' շնորհ արացէ միայն Հատանի 'ի նմանե վաւարն տրտն, կապելով զեղինն կալուողն ցառիւ: Ըստ նն աստ ասուինք զյայտմանայ:

— Բնկալար և ակաւս պարտաւորութեամբ հրատարակեմք զման 'ի միայ յաշակաւայ Հայրենասիրականին 'ի հիմնագիրն Հայրենասէր, որ արդարեւ 'իսկութեմ մասնակի անձն էէր:—

Ե՛րբն Ղաթգին Խոն Հայ' արբունի հրովարտակաւ կարգեցու մարդգան Լսորահանայ, թէ օրէսն 'ի բաղաճացեաց ոմանք դժկամակ էին: Ս'իրզա Ղաթգին Խոն Հայ' դեռ 'ի Սուզա սղասէ հրովարտակի 'Երբն Լսորահանայի Ս'եծութեան Պարսից' վան վերադարձութեան իշխանութեան իւրաց' 'ի վերայ' Լճաւտանի: Բարձր արժանապատիւ Լսառւածատուր վարդապետ 'սոր Սուզայեցի զսղաս Հայրենասիրութեան մեծ արարելայ 'ի Ղաթն Պարսից' ընկալաւ զբարձրագոյն հրովարտակի 'Երբն Լսորահանայի' Ս'եծութեան, ոչ եթէ յազատութիւն տարագոյ Հարկաց և Հասկից 'ի հողերաց վանից Լսնասիրակի 'ի 'Սոր Սուզա, այլ և 'ի սրահանջ աւեցեւոյն յանցեալ ամի, և վերադարձաւ ի տարժանօք 'ի Սուզա ընդ Պարսն Ղաթգայ Սարգանիտեան: Հոսամբ, զի և կառավարութիւն վանայն Լսնասիրակի' եթէ ոչ 'ի արիւտուր անդին վաստակոց նորա' դէթ 'ի քաջութեան թիւն այլ ևս նոյնաչափ աշխատանայ, թէ իւր' և թէ միաբանակից եղբարն' շնորհ արացէ միայն Հատանի 'ի նմանե վաւարն տրտն, կապելով զեղինն կալուողն ցառիւ: Ըստ նն աստ ասուինք զյայտմանայ:

Երբն Ղաթգին Խոն Հայ' արբունի հրովարտակաւ կարգեցու մարդգան Լսորահանայ, թէ օրէսն 'ի բաղաճացեաց ոմանք դժկամակ էին: Ս'իրզա Ղաթգին Խոն Հայ' դեռ 'ի Սուզա սղասէ հրովարտակի 'Երբն Լսորահանայի Ս'եծութեան Պարսից' վան վերադարձութեան իշխանութեան իւրաց' 'ի վերայ' Լճաւտանի: Բարձր արժանապատիւ Լսառւածատուր վարդապետ 'սոր Սուզայեցի զսղաս Հայրենասիրութեան մեծ արարելայ 'ի Ղաթն Պարսից' ընկալաւ զբարձրագոյն հրովարտակի 'Երբն Լսորահանայի' Ս'եծութեան, ոչ եթէ յազատութիւն տարագոյ Հարկաց և Հասկից 'ի հողերաց վանից Լսնասիրակի 'ի 'Սոր Սուզա, այլ և 'ի սրահանջ աւեցեւոյն յանցեալ ամի, և վերադարձաւ ի տարժանօք 'ի Սուզա ընդ Պարսն Ղաթգայ Սարգանիտեան:

Եւ արդ զինքն զայն հրովարտակաւ կարգեցու մարդգան Լսորահանայ, թէ օրէսն 'ի բաղաճացեաց ոմանք դժկամակ էին: Ս'իրզա Ղաթգին Խոն Հայ' արբունի հրովարտակաւ կարգեցու մարդգան Լսորահանայ, թէ օրէսն 'ի բաղաճացեաց ոմանք դժկամակ էին: Ս'իրզա Ղաթգին Խոն Հայ' դեռ 'ի Սուզա սղասէ հրովարտակի 'Երբն Լսորահանայի Ս'եծութեան Պարսից' վան վերադարձութեան իշխանութեան իւրաց' 'ի վերայ' Լճաւտանի:

ՕՍՍԵՆՍԵՆ

Իսկ թէ ոմն 'ի Նոր Ա. ետարանու հանայ Կատանդնուդայսի եկեալ աշուր 'ի Կաթիմա՝ ճիւղ քարոզելով՝ կամ՝ քարոզէ ճիւղով՝ թէ մինչև երկոտասուն հազար Կրօնականու Սոսփեայ չափ դրամ՝ գումարեալ իցին Ամբակցի միտունաւաք, վասն Հաւածեալ Հոյս, և քարոզիմն՝ սասն դուրսիցին Կենար, բաժանեալ 'ի մէջ կարօտաւորաց նոցա :

Եթէ սուտ իցէ այս քարոզութիւն, և 'ի պատանա պարզամտացն և եթէ, վայ քարոզողին :

Իսկ եթէ ճշմարիտ՝ վայ անողին և վաճառողին, որք դարին, քաղզ և զճշմարիտ Բրիտանեաթիւն փոխեցին ընդ Նոր աւետարանակութեան՝ արծաթի վերադրիւք։— Եթէ արժէր ինչ քարոզութիւնն և հաւատ, 'ի նչ պիտէր տար արծաթի վերայ բին, իսկ թէ՛ ոչ արժէր, Հայք կարող էին աշխատութեամբ աւելի վաստակել մինչ ցարդ՝ քան Ս'իսանաւաք մաւրացիա նաթիւմին :

Այլ եթէ անպահան հաւատն Քրիստոսի է տարեկայ առիւն և տրոյ՝ քան թէ մասնաւոր ազանկ քարոզացն և քարոքական օգուտ նոցա, Այս թէ ոչ՝ ինչէր պիտէր նոցա յաշխատանաց անտի միջնացանել զժողովուրդ Կործանեալ, և դաճալ և մուրալ վասն նոցա Իշր քաղաքակալութիւն է այս՝ Հիմնեալ 'ի անտի պարծանա հաւատարեալութեան և եթէ, որոյ զուրով միջնցին Իրամ, ոչ միշտ նշին շաբանակէ, եթէ մաւրացիանութեամբ իցէ, և եթէ մատաղահամութեամբ իսկ :

 ( ) Երէն էր 'ի մէջ Պարսկց 'ի Համադան, զի Բրիտանեայ խաւաճակալ՝ բանաքարէր զմաւնգութիւն

ամենայն եղբարց և ողջականաց, Բայց մի ոմն 'ի մեծ ամեն ուրացեալ, իբրև չկարաց բռնարեբի զնոսա, բողոքեայ առ Արքայ Ս'իրգայ՝ յանցանի 'ի Հերամ, թէ՛ "Ի կրան ձեր գարձայ, և ոչ շահեցայ" Պատասխանեայ Արքայսրդին՝ "Եթէ հաւատ մեր յայնչէ քան զհայր քոյ և զհաւայ՝ այդ բռնական շահ է քեզ, և էթէ վասն զրկելոյ ուրացար՝ հոգ կեան, կորկր" :

Ի թիւ 284 Աւետարան Երաւորեան աղբային խնդակցութեամբ ընթերցուեալք :

— Ի բարբիտ նախընթաց թուով քերկրով որսիւ վաւթայանք յիշատակելու Ս'իսաբեան Ս'եմապատիւ Արքեպիսոպոսային աղգասիրական չնաշխարհիկ քերկրաբութիւներն, որ 'ի գործ դրաւ Պաքրէշտի մէջ, Այդ՝ մեր զբաժնեալուն անհերքելի աղաւջոյց մի է անշուշտ՝ հետեալ նամակէ, որն որ Պաքրէշտի Հայազնի յարգցի երևելիներէն մէկ քանիքն գրած են մեզ, խնդրելով որ հրատարակեմք զայն Աւետարան Երաւորեան մէջ :

“Ազգաւոր եղբայր” :

“Հայազնի հատարակութիւն Պաքրէշտու պարտ և պաշտած համարի հրատարակուէս քարոզել 'ի լուր և 'ի ցնծութիւն համազնեայն զյիտաղայ ինկաւիթ յուրդ, ընդ որ չեմք 'ի տարակաւորի դի և ջանաւր Ազգաւորիդ տխրեալ հրատարակեալիք իսկոյն լրագրով :

Արժանապատիւ Ս'իսաբեան Այդքերկոս տիրայն՝ զորոյ պաղմապէմ առաքինութեանց սխալարծաթիւնս տխրեցիք հրատարակել լրագրով թիւ 288, բազմալի արուր և զմեզ տեսութեամբ և գալտեամբ իւրով յայցելութեան իւրում 'ի մայրաքաղաքս

մեր ի 15 Յուլիսի : Փոստացու ժողովարդն ի անսովորն աղնիւ այցելու իւր զմարդավարութեան պարտս հառուցանել :

Յաւուր Աղիւսակի ի 20 ամեան յիշելոյ յայց եւ յեկեղեցին սրբայ Հրեշտակապետաց : ուր մանկունք հանդիսապէս կոտորեցին զպաշտան գլխութեան ի սուրբ պատարապին : և յիս յեկեղեցւոյն ընկալեալ եղև : ի գպտաան երգովք ինչ : որ ոկոանի «Աոր իմն ոյս հրճուանք :» յեա ուրոյ լոնախօսութիւն ինչ ըստ արժանեաց օղջելու իս ընթերցեալ եղև : յաշխարհիկ յիզու : Հեռադատութիւն դրոց և այլնայլ ուսմանց համարէն տրդացոյ՝ որոց արդեամբ զարդարեալ էր մեծ գրասեղանն՝ կարի զմայլեցուցին զհոգի աղնուստոն ամիրայիդ : Ախորժեալ և տառն ցուցանել զազաւեր մեծանձնութիւն իւր՝ բարեհաճեցաւ բաժանորդ ազգային յառաջագիմնութեան լինել : եթէ առատապարզ և տրոք : և եթէ իմեղադրութեամբ ազգային իմն ժողովոյ՝ մինչև զովն ջանասիրտ իմեամբն առատաձեռնեաց յանձն ի վերականգնումն մեծազն իմն զպրօքի :

Յօրինակէ անոթի նորա շարժեալ ժողովրդոց նախընթին ի նախկին գլխութեան իւր զպրօքին զերեւելի գումարս գրամոց առ ի պայծառ պահաւորութիւն նորա և յուսումն ոյլնայլ դիտութեանց և ստար ինչուոց : Հանդիսաւոր հիմնարկութիւն շինուածոյս տնտեսութեան ի 28 ամադն : յորում աւուր ուղերձեալ դոխտ իւր առ Աստուած արտասուածոր աչք բարեպաշտան ամիրայի՝ առաջի սուրբ սեղանոյն : եւ յեկեղեցւոյ : և եղ զօրաջինն զհիմն ձեռք իւրով քարձանադրութեամբ անաւան իւրոյ ի տախ-

տակ արձակի եղելոյ ի հիմն : և սահմանեցաւ երախադէտ հաճութեամբ համագումար ժողովրդոց : զի նորա շին աչք պարտուն անուանեցի Սիւսաքեան դպրոց : ի յիշատակ ազնական սահմն կարգեալ զնա ինքն դերադոյն վերստեալ ազգովիմբ :

Ի բաց թաղաժք յիշատակել և զայլ սիրազորութիւն աղնիւ Ամիրայիդ : որ աղքատք ջանասիրութեամբ ին օժանդակեաց նոյնպէս և ուսումնասէր Արարտեան Սիկեղութեանն հաստատելոյ աստէն յամոց հեռէ : որում ստանձնեաց զինամն վարժոցին օրիորդաց հաստատելոյ նորին իմեղադրութեամբ :

Նա ինքն բաշխեաց զերեւելի գումար գրամոց տառապելոց և անանկաց և այլոց բողմոց :

Օ այստիկ վեհանձնական բարեգործութիւնս հաճեցեք : աղաչեմք օրազրովք հրատարակել ի ինքաւցութիւն աղաքնոց : և ի պարճանս աղնուական առձմն : և ի քաջայնութիւն այլոց : Յանցեալ օրազրի ձերում տեսեալ զմահ բնակաւոյն ի Տիգրիս և այլ գաւառս նորին՝ փղձկեալ յարատուս ի հսկումն ազգից մութացաք և մեք : և ու պատարագ տեսանել յաւառկ ի յայցելութիւն և ի վարատումն ցաւոց նոյն :

Աղ լեւոք ի Տէր :

Ի Պուքրէշա : 16 Օգոստոսի 1847 :

Դէմոքրատիկ Բեռլինի Ժողովուրդ

Կարապէտ Անաշեան :

Հոգեբորձ :

Խանգեի Սիմոն Գրիգորի :

Աւետիկ Գրիգորի :

Մանգեի Տիգրիս Կիւրճի :

ԱՆԳՂԼԸ

Ի անդանայ թափն եհաս 'ի հինգ ամսոյս՝ յաղթելով շողենուսն յրն-
թացս իւր, այլ ոչ ինչ ուրախարար :

Թագուհին Միդղեոյ սկսանի զիւր
ատենախօսութիւն յաղաղաց ընդ-
հանուր պակասութեան հաւատոյ 'ի
մէջ ժողովրդեանն՝ դիւրք օտէ տրոյ :

Իսրայէլայ Խալանդայ գետաւթիւն
պատերազմի . Իթէ զիշեբահաւաք
օրէնսդիւր Օրնիկեան զպրոցի տան
ամօք յառաջ սկսանէ ին կտորել զքն-
տանիս Դաբնի Սէրնիկանի՝ յարդ-
եւս սպառեալ էին ցտնձիւն, և ինքեանք
դքաղաքականութիւնն ստացիալ : Թա-
գուհին ոչ հաճի ընդ առանձին պատե-
րազմ նորոյ Օրնիկայ : Ըսոյ ոչ
տայ զպատճառ տհաճութեանն : Շու-
հաք պարտալ մնալով 'ի շահեկան դու-
ծանաւթիւնս՝ վարձին զանձինս իւ-
րեանց առ 'ի մահ զբացի Իսրայա-
կան ազգացն և եթ : Իս Իթէ Թա-
գուհին փոխանակէր զբան հալաթո
սիւրաց Խալանդայաց ընդ նոյնաթիւ
Շուեռաց՝ նաքս զԽալանդ՝ և աւքս՝
զնոր Օրնիկայ՝ աղաւաղ յապառաճ-
բութեանցն պահէին :

— Միդղեոյ թիւնն ստաւ երթեալ
մուռ ի եղիսկաբացոյ 'ի Հնդկաստան՝
բարձաւ : Օրնիկայ Միդղեոյ ոչ կո-
մին զայն, և թէ Հնդկաստանեայքն կո-
միցին առեալանձին իմն գիր՝ սրբաթին
ինքնին վճարել զծախս նոցա :

— Հնոյս հաւատ և վասն հաստատու-
թեան նորոյ համալսարանի 'ի Վալ-
կաթիւս . սրբեո և յաղաղօ կարգելոյ
զնոր դատարան ժաքայի խնդրոյ :

— Օրնաթեկանի իշխանին Սալ-
սայ, և Սինդսոր հրաշմանոյր 'ի իւրն-
ջոյս ուրախութեան Մեծափառ Օր
նոյաց նորոյ՝ յինն անցեալ Մոյեմ-

բերի . ուրանօր ժառանգ Մեծաոյն
Բրիտանիոյ՝ զգնցեալ գտարտան Մը-
քաւախան սանն Ստուարտսնեայ .
իշխան Միդղեոյ զՍինդսորիականն սա-
րաս . և դժիւոյ Քոյք նոցա՝ ծանօ-
թացան բազմակեանիս : — Բայց չգի-
տեմք Պօլկա ևս կոյր . իմե՛ն :

Իսրայէ Հոյր + Երբեւն Լոգա-
րան զՄեմէ (զիշխանէն Սալսայ)
ինէ իցէ կամ եղիցի փրկիչ մշտացեալ
մարդ կուսիւնն . և պատմէ զերան 'ի
բզոյ Միդղեոյի : Յաւամք Սինդսոր
վարդապետ՝ աւսուցիչ Երբեւն Մը-
քալան Բարձրութեան՝ չմտաոյի
զկարգակցին ընթերցուլ և ստուցա-
նել զՄեմէ քան թէ զՍինդսոր : — Գիր
կարդալն տղքտոյ է : որով կարիցեն
սարել Մըքալանք թնդ զաշխարհ
և զՍինդսոր կարգոյցեն :

ՌՈՒՍԵՍԿԻՆ

— 'Ի 28 անցեալ Հոկտեմբերի իշ-
խանուհին Մեքսանդրինա Սարս
Մեքսանդրոյ՝ որ մնաւնիցեալ ընդ
Դաբնի Կատանդ իմաստի Սաւաց
մեծափառազոյն հանդիսիւ ևմուտ 'ի
Պիտրսբուրգ : Օրնաթեկան չբեղոյ-
թիւն 'ի հանդիսին՝ ստաճին էին, և
մի միայն 'ի համօրէն աշխարհին, Ե-
մնադարմաճ Սոյոնն հեծեալ յերկար
ստեմայ՝ տաւջէր կառաց հանդեր-
ձեալ հարսին իւրոյ :

† Ան Զ. Կեռէս Ս. Լապտեան՝ Ժողովրդէ պաշ-
տօնէ 'ի գրի իւրոյս . և գլխի խաֆէ կորս "Չեռէս
տիւնի իշխան Սալսայ" : Երանէ նմա զՀոյս և
զՀայաստան, Երանէ նմա զՍարգս և զԵրան
Բազմաթիւ միւր բանի է Ե՛ն Ե՛ն գլխի նա՝ յաղա-
ղին՝ յորն Ժողով, և ոչ իմ, և ոչ "որովանին" որով
Երան՝ Երանան ամբ : Լաւ երան է : Ե՛ն 'ի Հոյս
Խալանի : —

Դ ՍՐԲԵԿՕՒՆ ՏԵՐ ԳՐԻԴԻՔԻՆՆԻ ՏԵՐ
ՅՈՍԻԷՓԵԱՆ ՏԵՐ ԱՍՏՈՒԿՆԵ-ԱՍՏՐԵԱՆՅ
ԶՈՒՂԱՅՆՑԻՈՅ

Տարբերակայ, անձամբ ք ճանաչարհի՝
Արայ եզերու մե սենեք աւ Մարգար
Ընդ աւրս որոց իմ ամենայնի՝
Տննչաներ ընտանայք՝ տեղը-ցն կանխահաս :

Աւր հասնալ ք զեղս արդատաւ և անշէն
Որ արդ ք նոցաւնց հայն Կարնիդի,
Ի քն ան կարգաք զհիշերէլ տնդին :
Դ փուս Իմ անշէն լուսքստ աննիգի :

Սահաւ հանգստեալ՝ յետ մերաց ընթերցոց -
Ճիւղն ստեալ գնացի յերջ գետոյ միոյ :
Որնէլ արեղական ըստն մեր յաշապ
Սահաւ աւա տակաւ ծածկել ք միջոյ :

Որ համայն արդատաւ զուարթ խնդու թխն :
Սահալ աստանմանց թարթիլ սիրաներ -
Իս. մաթ զնշարն-զպէցիալ զբաւ-թիւն :
Ձգանկայն մեր ըստ աստանման փաներ :

Երբտալ յարթարթ՝ ըմ անասաւնց ծառք -
Որք արեղական լուսով զարդարեալ :
Գնանալաւն շարքն կաշառք
Գորհէին ք սեաւ՝ անբարար շարժեալ :

Եւ զի գտնանայ անտեալ ք դաշակ :
Ձերք ք մատանոց քանկայն քն ասուն :
Որ անէլ դադարտիկ, սահայն քանկայն :
Ձերքանայ կիսակաւ ք Զանդըլ ք գաւն :

Ընդ էր տնտանի յերկրալ զաշապ
Բաւալ ոչխարաց յերկրալ-ցն ծալն :
Որք ք իսպառալ իտաւն ընդ ընկերաց :
Կարնիկ ընթացման քնդն քաղցրածայն :

Զաւամիկ քանկայն քաղցր տնտանի :
Ձերոյ ստեալ հայն յաւի՝ զարմանալ :
Իս. յանկարծ թիւեալ աւ շըն իմ աւետ :
Կարծոյ ք թիկոնաւ արաւ ընթացման :

Եւ մինչ աւա և անդ անկարկեալ դաշակ իմ՝
Տնտանի՝ սեալ հոտ մի ոչխարաց -
Ընդ որո հայեցեալ՝ աշուցման կարծի՝
Զննելով թէ էլ քն ասա ժողոված :

Աւա անի աւաւայ քն ճանաչարհի,
Բնուա նշ քայլն և ոչ արանն :
Ընդ ք մասն ծիգս աշուց իմ անդ հայն :
Բոցոյ նոքա անիկն բնուա ոչ շարժն :

Բարձր անբարձր արք յան զանախան :
Ուննի զպայտանաւ արալ ընկոյ :
Ձի մինչ ք հեռաւոր զնայն մալուց ք քան :
Վաղա տեալ քն թան ձոտա զրդեալ :

Ընդ յաղտ շ կրթեալ ընդ այն յանկան :
Աւա ծայն դաւանց ք հեա աւա մայրէ :
Ձոր ըն իմ լուսեալ, և ոչ անանի :
Սաքա արգ ընն ք հեա աստանն :

Վ անն այն արաւման ճանաչել թաւան
Ատաւա և անասաւ կարի բաւալման :
Իս. իւրաքանչիւր ոչխար ք անկայն :
Ձգարս քն ընդ անդ աստանն ըստ անի քանկան :

Ընդ էր տնտանի զգաւանց թաւալ :
Ձերոյ յաշառալ զբարք զընէն :
Իս. հոլեալ ըստին քանկայն անկոյ :
Անգմալ աստանման ընդին ծածկն :

Յայն տնտանի և հայալ արաւաւա :
Ստարկերկով զանկան իմ քան :
Կարնակա իտանալ քանկան հիքսոյ :
Իս. գորդնեալ թիւն քանկայն անբաւ :

Յեղեալ զաւանց Անտան քնդայն :
Որ Հորն քնտան միւրք հեա քան :
Ստանան հիքսոյ և իտան ճանկայն :
Եղբայն միւրք ըստ կարաւալա :

Բայն Հորն իմանք աննին զիս իտան :
Թի զիտար քանկան քնդայն զարաւան :
Ձոր մինչ տնտան ընդ աւալ իմ քան :
Իս. ոչ ծաւան զիս քանկայն կարանան :

Ո՛հ թէ մեղանքն ոչխար և հեա քան :
Ի քնտան Հորն : Ստանաւն իմանց :
Բայն նա քանկան և անկանալ կայ :
Կանաւայ իտան քն ըստ քանկայն :

Իս. զաւանց իտան և անկանալ թիւն :
Երկնայն քանկայն և Հորն քանկայն :
Բայն ըստ քն քնտան ոչխարաց ճանկայն :
Դիւն նմա միւրք զիտան ըստ քան :

Ո՛վ ըստան իտան միւրք քանկայն :
Անտ քանկան ք ըստ քան թիւն ծայն :
Պատանն անկարար զիտան Անտան :
Իս. նն մեղ ք իտան կարի քանկայն :

Որպէս և ևս ասա մինչ այն հայեցոյ :
Պանկան իտանով, քան քանկայն :
Բայն քանկայն միւրք իտան կարեացոյ :
Հեղեալ քանկան քանկայն կարեացոյն :

“ Գտնել թիւն քն ճանաչարհի Հորն կրկնաւորն :
Որ յաւաւ քանկան քն քանկայն :
Իս. քանկան քանկան մեր մեղաներն :
Վանկան իմք քն քանկան քանկայն ճանկայն :
Ճանաչարհի :